

DEVLET TİYATROLARINDA GEÇEN AY...

Nevzat Gözaydın

Ankara sahneleri aralık ayında da çeşitli oyunlarla seyircilere açıldı. Kasım ayının son haftalarında başlayan, Serhan Yiğit'in yazdığı, Barış Erdenk'in yönettiği *İkinci Katil*; aylık programda gösterilmesine rağmen gerçekleştirilmedi ve yerine *Kapan* sergilenmeyi sürdürdü. Sarah Ruhl'un yazdığı, Aclan Büyüktürkoglu'nun Türkçeye kazandırdığı ve yönettiği *Temiz Ev*, Stüdyo Sahne'de; İrfan Şahinbaş Atölye Sahnesi'nde Murat Çıdamlı'nın yönettiği ve Savaş Dinçel'in tek başına oynadığı Sait Faik Abasıyanık'ın *Meraklısı İçin Öyle Bir Hikâye*'si; ilk gösterimi 19 Kasım 2019 tarihinde Ziraat Sahnesi'nde gerçekleştirilen, Ferenc Karinthy imzası taşıyan, Özge Karakutlu'nun dilimize kazandırdığı, Serap Sağlar'ın yönettiği *Gellert Tepesi'nde Düş ve Gerçek (Çığlık)* kapalı gişe temsillerdi. Bunlara geçen yıldan kalan bazı oyunlara da eklemek gerekiyor.

Aralık ayının programı içinde, sezonun ilk iki ayında değişik sahnelerde sergilenen oyunların bazılarını da şöyle belirtebiliriz: Büyük Tiyatro'da *Reis Bey*, Oda Tiyatrosu'nda *Vatan yahut Namık Kemal*, İrfan Şahinbaş Sahnesi'nde *Divâne Ağaç-Yunus Emre*, Çayyolu Cüneyt Gökçer Sahnesi'nde *Suç ve Ceza*, Altındağ'da *Gulyabani*, Akün'de *Kapan* bu oyunlar arasındaydı.

Ankara seyircisini mutlu eden başka bir düzenlemeyi de ifade etmeden geçmeyelim. Anadolu'ya yayılmış Devlet Tiyatroları müdürlüklerinde sergilenen bazı oyunları, misafir oyun olarak sahnelerimizde gördük. Böylece tiyatro sevgisinin ve uygulamalarının Anadolu insanına nasıl ulaştırıldığını da Devlet Tiyatrosu Genel Müdürlüğü kanıtlamış oluyor. Bunlar arasında İstanbul'dan gelen ve Stüdyo Sahne'de sergilenen *Bir*

Nefes Dede Korkut ile Cüneyt Gökçer Sahnesi'nde *Uçmak (Hezarfen Ahmed Çelebi)*; Küçük Tiyatro'da *Keşanlı Ali Destanı* Bursa'dan; Şinasi Sahnesi'nde İzmir'den *Kantocu*; Diyarbakır'dan *Amak-ı Hayal* Akün'de; Erzurum'dan *Şapka*, Ziraat Sahnesi'nde; Antalya'dan *Buzlar Çözülmeden*, Altındağ tiyatrosunda seyircilerimizle buluştular. Yerimizin kısıtlı olması yüzünden bunlarla ilgili bilgileri gelecek sayılarda okuyucularımıza açıklayacağım.

Gelelim güçlkle bilet bulup seyrettiğim oyunlara...

GULYABANI

Geçen yüzyılın en önemli yazarlarından biri olan Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın bu eseri, iki aydan fazla süredir sahnelerimizde. İlk gösterimi 4 Ekim günü yapılan *Gulyabani*'yi sahneye uyarlayan, ünlü tiyatrocu Lale Oraloğlu'dur (1924-2007). Birçok tiyatro oyununa imza atan Oraloğlu, bu eserde yazarın da vurguladığı bazı önemli noktaları sahneye taşıyarak başarılı olmuştur. Hüseyin Rahmi Gürpınar kendi döneminin mahalle hayatını, komşuluk ilişkilerini nasıl çok canlı bir şekilde kitaplarında yansıtıyorsa Lale Oraloğlu da onun bu canlılığını sahneye aktarmıştır. Yazarın dönemin mahallerindeki cahil ve koyu mutaassıp insanların olaylar karşısında ne hâllere düştüklerini, neler düşündüklerini, akıl almaz yorumlarını, tavır ve davranışlarını, saflıklarını çok sade ve anlaşılır bir Türkçe ile vermesi, sahnedeki oyuncuların ağzından ve hareketlerinden kolayca anlaşılıyor. Belki yazarın bu tutumuyla sadece o günlerin insanına değil, -bazı yönlerini de düşünürsek- günümüz insanına da birtakım mesajlar verdiğini ileri sürebiliriz. Aslı bulunmayan söylentilerin, batıl inançların, bilgiye ulaşmaktan uzak kalıp boş laflara kanarak hareket edenlerin nerelere kadar gidebileceğini, onun bunun maşası olarak bir kukla gibi idare

edilebileceğini ortaya koyan Gürpınar; bu tür yozlaşmış düşüncelerden kurtulmanın nasıl mümkün olduğunu, bilgi kaynaklarına ulaşarak doğru düşüncelere varılabileceğini, akılcı bir eğitim ve öğretimle bilgi paylaşımının mümkün olduğunu belirtip altını çizer. Bunun en iyi örneğini de *Gulyabani* oyununda görüyoruz.

Eserde; eski İstanbul'un bir mahallesindeki konakta geçen olaylarda bazılarının saf, bilgisiz, cahil insanları nasıl sömürmekte olduğunu birtakım hayali düzenlemelerle o insanları kendi isteklerine uygun duruma getirdikleri vurgulanmaktadır. Gerçekmiş gibi sunulan oyunlar ve bunların insanı korkuya, şüpheye düşüren yorumları sadece o dönemde değil, bugünlerde de zaman zaman yaşatılmaktadır. Her ne olursa olsun en sonunda bütün sahtekârlıkların düzenbazca kurgulandığı ortaya çıkar, gerçekler anlaşılır. Oyunun yönetmeni Volkan Özgömeç, şu söylediklerinde ne kadar haklıdır: "Bizler hayatımız boyunca insan olarak kendimizi bilmeyi, güzel nitelikler kazanmayı amaç ediniyoruz. Zulme, bilgisizliğe, boş inanca ve her türlü taassuba karşı savaşmanın görev olduğu inancıyla hakkın, adaletin ve aklın yüce tutulmasına çaba harcıyoruz ama yine de kör inancın, hoşgörüsüzlüğün, bağnazlığın hâlâ hayatımızda olduğunu görebiliriz." (Oyun kitapçığı, s. 12)

Gulyabani piyesinin oyuncularını; o dönem giysileriyle, ev içindeki hâlleriyle, davranışları ve inançlarıyla seyircilere güzel ve eğlendirici bir biçimde zamanın nasıl geçtiğini unutturuyorlar. Zamanın boş inançlarına tutulan aynayla Gürpınar, sık sık komik sahnelere vurgu yapmıştır. Çeşmifelek Kalfa-Arap Bacı'da Demet Bölükbaşı, günümüz seyircisinin çok uzun zamandır görmediği, hatta bilmediği bir karakter ayrıca çok da sevimli... Muhsine'de Aslı Artuk, Hanımefendi'de Pınar Sesveren, Ayşe'de Cansu Arslan rollerini çok güzel canlandırıyor-

lar. Ayrıca piyesi başarıya götürenlerden Ruşen rolünde Nejat Armutçu, Hasan'da Berkay Veli, Arabacı-Zaptiye rollerinde Doruk Burak Altunkaya ve Samsam'da Berk Baykut ile İrem Ulusan kadroyu tamamlıyorlar.

Piyenin dekorları Seyhan Kırca'ya, kostümleri Gökçe Şener'e, ışık tasarımı Mustafa Bal'a, o dönemi hoş bir şekilde yansıtan müzik ise Kemal Günüç'e ait...

Temsile ara verildiğinde ayaküstü görüşebildiğim gençlerin büyük bir çoğunluğu, tiyatro binasına yakın olan mahallerdeki ortaöğretim ve lise öğrencileriydi. Öğretmenlerinin bu piyesi bir ödev olarak verdiklerini, kendi yorumlarını istediklerini ve yazılı metin hâlinde teslim edeceklerini söyleyince duyduğum memnuniyeti saklamadım. Başarılı bir oyunun gençler arasında da rağbet görmesi -velev ki ödev bile olsa-, dilimizin ve edebiyatımızın Hüseyin Rahmi Gürpınar gibi bir ismi tanınması hepimizi mutlu etmektedir.

AŞKIMIZ AKSARAY'IN EN BÜYÜK YANGINI

Türk tiyatro edebiyatının unutulmaz isimlerinden olan Güngör Dilmen (1930-2012), genellikle konusunu tarihten alan çeşitli oyunlar yazmıştır. Bunlar arasında *Midas Üçlemesi*, *Kurban*, *Bağdat Hatun*, *Devlet ve İnsan (Mithat Paşa)*, *Samsun'a Doğru*, *Osmanlı Dram Kumpanyası*, *Hâkimiyet-i Milliye Aşevi* ve sözünü edeceğimiz *Aşkımız Aksaray'ın En Büyük Yangını* değişik sahnelerde sergilenmiştir.

İstanbul'daki oyunun kalabalık kadroya uygun olmayan sahneye sıkışıp kalması, tulumbacıların sahnenin bir köşesinde neredeyse üst üste, birbirinin sırtına biner gibi görünmeleri hiç de hoş değildi. Aynı durum; Aksaray'ın dar bir sokağını, sokağın köşesindeki konağın penceresi ile odasının, o dar ve küçük sahnede dekor olarak verilmesi de pek güzel dur-

muymuydu. Burada sahnenin yetersiz oluşu, elbette yönetmenin kabahati değil... Ankara ise bütün bakımlardan çok daha elverişli sahnelere sahip. Nitekim sergilendiği tarihî Küçük Tiyatro sahnesinin mükemmel oluşu da piyesi daha renkli, güzel ve hoş bir başarıya ulaştırıyor. Oyunun yönetmeni A. Sinan Pekinton, oyun kitapçığında şunları söylüyor: “Tam otuz yıl önce, rahmetli hocamız Ergin Orbey tarafından ilk kez sahneye konulduğunda ben de ‘Kuş Hüseyin’ olarak görev almıştım. Oyunu tekrar sahneye koymak, bu anlamda ağır bir sorumluluk oldu benim için.” Yönetmen böyle diyor ama gerçekten de bu ağır sorumluluğun altından rahatça sıyrılmış kendisi...

İstanbul’un en eski semtlerinden biri olan Aksaray’da 1911 yılının sancılı ve savaşlardan yorgun, yoksul bir mahallesindeki, sokağındaki bir aşk konusu... Osmanlı uyruğundaki bir Ermeni genci Artin’in bir Türk kızına âşık olması, bunun duyulması, mahalenin namusunu koruyan tulumbacılar, o mahallenin dedikodu ev hanımları, Artin’in Müslümanlığa kabulü için geleneksel sünneti ve töreni... Hepsi olup biterken de ahşap evleriyle dolu Aksaray’daki büyük yangın... Oyundaki aşk motifinin sadece somut olmadığı kadar manevi olarak da aşk ateşi içinde sevgilileri yakması, kızılığın yangınla ilişkilendirilmesi yazarın başarısıdır. Oyunda o dönemin İstanbul nüfusunu oluşturan bütün insanlar, Müslüman’ıyla, Yahudi’siyle, Ermeni’siyle, Laz’ıyla, Çerkez’iyle, Rum’uyla mutlu mesut yaşarken ortaya çıkan bir evlilik hikâyesi ve bu hikâyenin nasıl sona erdiği çeşitli sahnelerle ortaya konuyor.

Bu güzel eseri sahnede en iyi performanslarıyla seyircilere yansıtanları da belirtmek isterim. Mahitab rolünde Ebru Uysal, alafrangaya düşkünlüğünü açıkça ortaya koyan Firuz Bey’de Ali Fuat Davutoğlu, Artin’de Özgür Deniz

Kaya, Kuş Hüseyin rolündeki Özgür Cengiz, Abidin’de Ergin Özdemir, Merzuka’da Sinem Lökbaş kadronun öne çıkan oyuncularından... Sade bir dekor içinde gördüğümüz sahnenin dekor sorumlusu Ceren Karahan, ışık tasarımı ise Zeynel Işık’a ait...

Eski İstanbul’un bazı gerçeklerini ve uygulamalarını kalın çizgilerle ortaya koyan bu piyesi, Ankaralı tiyatro severlerin beğendiği her gün kapalı gişe oynamasından belli oldu.

MASKELİLER

Orta Doğu topraklarında bitmek bilmeyen egemenlik kavgalarının başta geleni, dünyayı her zaman meşgul eden sorunu, Filistin ile İsrail arasında yaşanmaktadır. Uzun yıllardan beri savaşanların katlanmak zorunda oldukları yokluklar ve acılar hakkında bugün de kitle iletişim organlarında sık sık yayınlar yapılmaktadır.

İsraili yazar İlan Hatsor; bu oyununda her iki toplum arasındaki savaşın aileden başlayarak o toplumu nasıl etkilediğini ortaya koyarken, Filistinlilerin sorunlarını yine Filistinli bir ailenin gündelik yaşayışından ve içinde buldukları durumun çıkmazlığından, çaresizliklerinden çarpıcı bir şekilde söz eder. Filistinli üç erkek kardeş -Davut, Naim ve Halit-, bu sorunlu ve sıkıntılı hayat içinde bocalamaktadırlar. Davut; kardeşlerin en büyüğü olup İsrail bölgesinde bulaşıcılık yapmakta, böylece ailesini geçindirmeye uğraşmaktadır. Ortanca kardeş Kaim, Filistin’i koruyup yaşatma amacıyla “intifada” hareketinde gizli bir teşkilata katılmıştır. En küçükleri Halit ise Filistin topraklarında yaşama tutunan, haksızlığa uğrayan vatandaşlarına yardım edebilmek için koşuşturmaktadır. Kendi durumlarına, iç çatışmalarına, hesaplaşmalarına ve çıkmazdan kurtulma çabalarına eserde ağırlık verilmektedir.

Yazar, İsraili olmasına ve kendi ulusu için bu oyunu yazdığını iddia etmesine rağmen durum farklı bir sona ulaşmaktadır. Yazar; iyi hesaplanmış kimlik değişimi, önceleri desteklenip sırtı sıvayan sonra da gizlice, fark ettirmeden altı oyulan tipik Yahudi önyargılarını hedef olarak seçmiştir.

Oyunu Türkçeye çeviren Nebil Tarkan, yöneteni ise Nafiz Sami Gürcüali'dir. Dekorlardaki imza Seyhan Kırca'ya, kostüm tasarımı İnci Kangal Özgür'e aittir. Işık tasarımı Zekai Göksu'nundur. Bu bir perdelik oyun, sade ve yıpranmış intibah veren bir dekor içinde sergilenmektedir. Oyuncular; Davut'ta Mehmet Demiralp, Naim'de Caner Kadir Gezener ile Halit'te Egemen Büyüktanır rollerinin hakkını vererek sahnededirler. Her üçünü de kutluyorum.

Maskeliler oyunu, bir savaş sırasında ortaya çıkan bütün olumsuz yönleri vurgulaması bakımından her zaman ve her yerde güncelliğini koruyacak olan başarılı bir eserdir. Ders çıkarılması gereken anlamlı repliklerin etkisi bir hayli büyüktür.

Önümüzdeki aylarda da oynanacağını ümit ettiğim bu oyunu tiyatro severlere hararetle salık veririm.

Bu arada şunu özellikle belirtmek isterim. Kapalı gişe oynanan bütün temsillerde bilet bulmak bir hayli zor... DT Genel Müdürlüğünde bana yardımcı olan Protokol Müdürü Sn. Ethem Durmuş'a, Haydar Yolcu'ya ve ilgisini esirgemeyen Zafer Ulu'ya ayrıca teşekkür ederim.